نرمتنان سواحل ایرانی «هورالعظیم»

مهدی تجلی‌پور

گروه ماهی‌شناسی دانشکده دامپزشکی ـ دانشگاه تهران

«مرداب بزرگ غرب خوزستان ازنظر زیستی واقتصادی اهمیت زیادی دارد و برای اولین‌بار ۸ نرمتن از منطقه مذکور معرفی می‌گردد. جا دارد محققین پلانکتون شناس، ماهی‌شناس، پرنده شناس وگیاه‌شناس نیز از منطقه مذکور بازدید بعمل آورند. برای این منظور به ذکر نام بعضی‌از گیاهان وماهیان وپرندگان منطقه نیز پرداخته‌ایم *

مقدمه

هورالعظیم مرداب بزرگی به‌وسعت ۵۶۰۰ کیلومتر مربع درغرب خوزستان است و از تلاقی دو رود دیروج وکرخه کور درفاصله صدکیلومتری اهواز وچهل‌کیلومتری سوسنگرد پدید آمده است. طول ساحل ایرانی این مرداب درحدود ۶۰ کیلومتر وعرض منطقهٔ ایران آن ۲۰کیلومتر می‌باشد. یعنی قریب هزارکیلومتر مربع آن به‌ایران تعلق دارد.

طول مرداب در حدود ۸۵ کیلومتر وپهنای آن ۶۵ کیلومتر است. بیشینه پیشروی و پسروی آب درخشکی اطراف مرداب به چهارکیلومتر میرسد. عمق متوسط مرداب ۵۰ سانتیمتر ودرمواقع پرآبی دربعضی‌از مناطق عمق آب به ۸ متر میرسد.

* بجاست ازهمکاری آقای دکتر حسن‌دیانت‌نژاد ودکتر بابامخیر دانشیاران گیاه شناسی دانشگاه تربیت معلم وتهران سپاسگزاری‌نمایم.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

زیر بود:

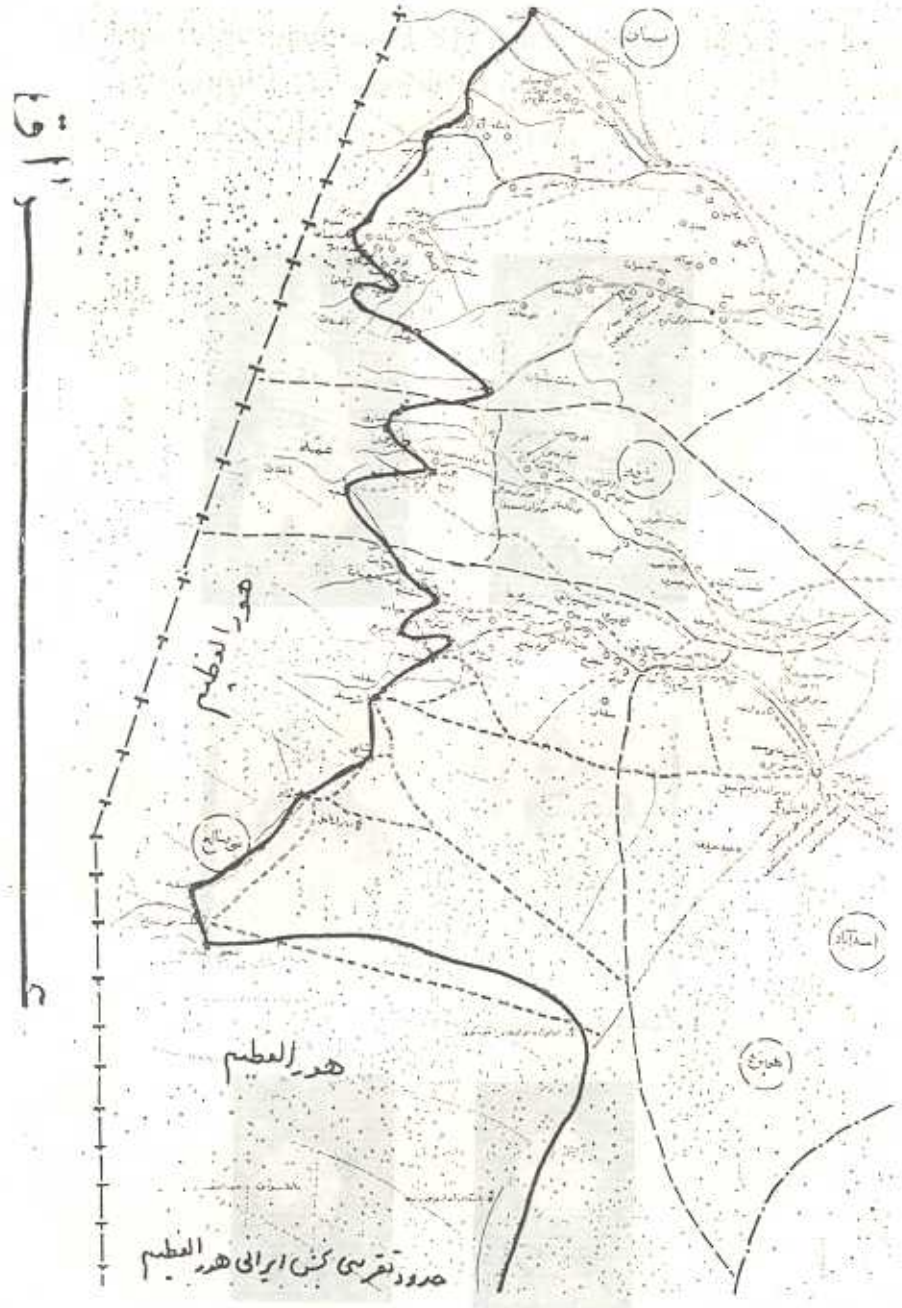

بخش ایرانی هورالعظیم در غرب خوزستان

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

(Spirogyra SP; Agropyrum SP; Potamogeton crispus L·
Nymphaca SP. Ceratophyllum demersum L Phragmites
communis Trin Typha martinii jordan; Ranunculus aquatilis L.)

با این‌که درتابستان قسمت اعظم مرداب خشک‌است وباوجود صید فراوان وبی‌رویه‌مردم

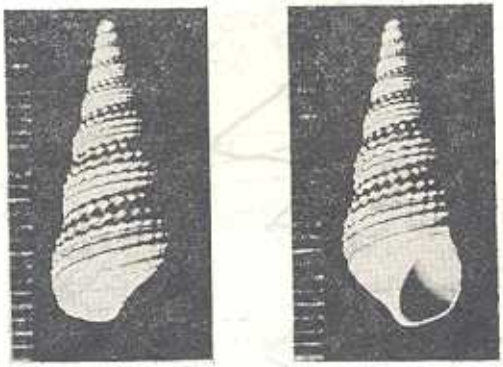

1- Melanoides tuberculata Muller, 1774

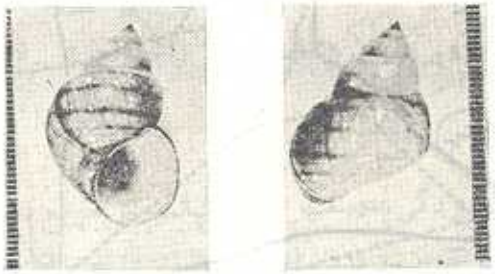

2- Bellamya bengalensis

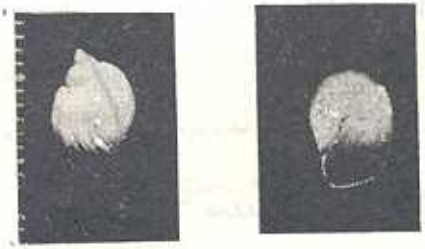

3- Lymnaea iranica Annan;et Prash,' 1919

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

(Spirogyra SP; Agropyrum SP; Potamogeton crispus L.
Nymphaea SP. Ceratophyllum demersum L Phragmites
communis Trin Typha martinii jordan; Ranunculus aquatilis L.)

با این‌که درتابستان قسمت اعظم مرداب خشک‌است وباوجود صید فراوان وبی‌رویه‌مردم

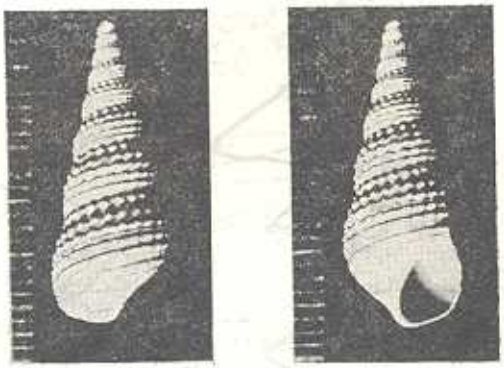

1- Melanoides tuberculata Muller, 1774

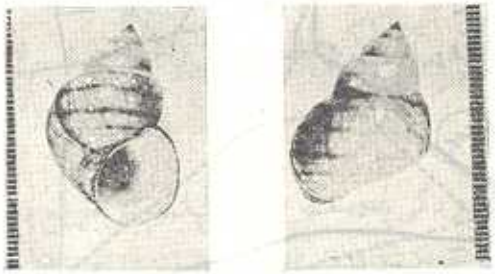

2- Bellamya bengalensis

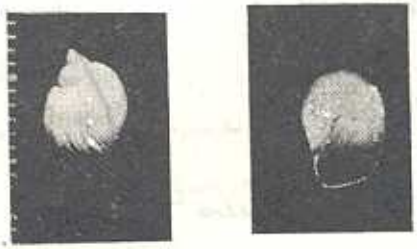

3- Lymnaea iranica Annan;et Prash,' 1919

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

(Barbus sharpeyi Barbus grypsus; Barbus lacera, Barbus Rajanorum, Parasilurus triostegus, Aspius vorax; Cyprinion Wastoni; Liza abu mystus pelasius)

روش کار

نمونه برداری ساحلی بکمك بیلچه و غربال شستشو انجام شده. کف مرداب که پوشیده

4- Unio continentalis(Haas)

7- Dreissena polymorpha: polymorpha(Pallas)

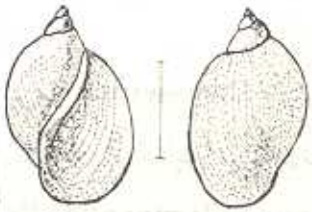

5-Lymnaea iranica An. & Pr.

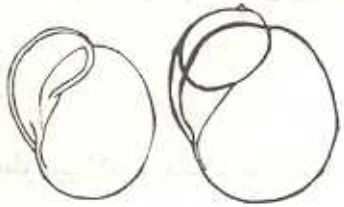

8- Lymnaea glutinosa Muller.

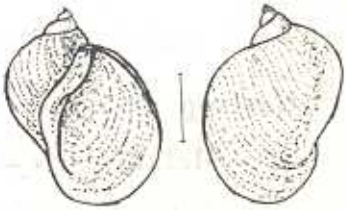

6- Lymnaea persica Issel,1865

9-Corbicula fluminea Muller,1774

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

منطقه شناسایی شد . بعضی از نمونه‌های تیره Dreissenidae از ساقه گیاهان جدا شده است.

نرمتنان بدست آمده در شیشه‌های الکل و آلدئیدفرمیک نگهداری شده و در آزمایشگاه شناسایی شدند.

لیست نرمتنان

الف ـ نرمتنان دوکفه‌ای Bivalvia

I- تیره Corbiculidae

از این تیره تعداد زیادی ازگونه Corbicula fluminea Müller, 1774 ۸ و ۷ و ۱ ، در روی سواحل شنی بدست آمده ، درازای متوسط این نمونه‌ها ۱۲ ، پهنای متوسط ۱۴ ضخامت دوصدف رویهم ۵ میلی‌متر است.

II- تیره Unionidae

تعدادکمی از افراد این تیره بدست آمده که همه ازگونه Unio continentalis (Haas, 1900) هستند.

اندازه متوسط فاصله تارك تا دامن آنها ۲۰ ، پهنای متوسط ۴۵ و ضخامت دوصدف رویهم ۲۰ میلی‌متر است.

III- تیره Dreissenidae

تعداد زیادی‌از افراد این تیره درتمام مرداب بطور پراکنده بدست آمده‌که همه درگونه Drdissena polymorpha (Pallas, 1771) (۱۳، ۱۴، ۱۰) جای دارند. اغلب این نمونه‌ها به ساقه نی(Phragmites communis L) چسبیده بودند. درازای متوسط آنها۲۱، پهنای متوسط ۱۰ و ضخامت دوصدف رویهم ۱۰ میلی‌متراست. رنگ صدف‌سفید و روی آن پوشیده ازخطهای عرضی‌فراوان است.

ب ـ شکمپایان Gastropoda

I- تیره Melaniidae

تعداد زیادی از افراد این تیره درمرداب بدست آمده که همه ازگونه Melanoides tuberculata Müller, 1774[1] هستند. چرخه‌این‌صدف دارای ۸حلقه پوشیده ازخطوط

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

II- تیره Lymnaeidae (۱)

از این تیره سه‌گونه بشرح زیر شناسائی شده است.

Limnaea glutinosa Müller, 1774[1]، دهانه‌پهن‌وپیچه‌کوچک‌دارد ودرمرداب فراوان است.

L. persica Issel , 1865 [۲]، دهانه بسیار پهن شبیه به گوش دارد و در مرداب فراوان است.

L.iranica Annan.& Prash.1919 (۳) صدف زرد زودشکن و بیضی شکل دارد.

III- تیره Viviparidae

افراد این تیره نسبت‌به دیگر تیره‌های نرمتن‌در مرداب بسیارند و همه‌آنها در اندازه‌های مختلف به‌گونه Bellamya bengalensis تعلق دارند.

رنگ صدف‌کرم مایل به‌سبز و درون آن بنفش روشن است.

تعدادی از نرمتنان Helicidoce (۱۲ و ۴) بدست‌آمده‌که هنوز بطور دقیق نامگذاری نشده است.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

Bibliographie

1- 1774: Müller, O.F.
Vermium terrestrium et fluviatilium seu animal-lium infusori - orum, helminticorum et testaceorum, non marinoryum suocinata. Historio-II: 1-214.

2- 1866: Issel, A.
Catalogo dei Molluschi racolti della Missione italiana in persia. Mem. della realla. Acad. delle Sci. di Torino. Ser 2 T. 23

3- 1919: Annandale, N. & Prashad, B.
The Mollusca of the inland Waters of Baluchistan and of Seistan. Records. Indian Museum. vol. XVIII, part II.

4- 1936: Germain, L.
Mollusques terrestres et fluviatiles d'Asia mineure. Chevalier, Paris. 1-433.

5- 1952: Zhadin, V.I.
Mollisks of fresh and Brakish waters of the U.S.S.R Akad. Nauk. Israel. Progr. for. Sci. Transla. Jerus. 1965.

6- 1957: Hubendick, Bengt.
Recent, Lymnaeidae.
Stockholm. FJ. Ser. Band.3. No1.

7- 1957 : Starmuhner, F.U.A. Edlauer.
Beitrage zur kenntnis der Mollusken fauna des Iran. Akad. Wiss. Math. Natur. Abt. 1, Bd. 166-H. 9-10: 435-495.

8- 1962- Biggs, H.E.I.
Mollusca of the Iranian plateau.

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]

Etude generale sur l'etang d'Hour-ol-azim.
(En farsi; manuscrit.)

10- 1968: Brandt, R.A.M
Description of new non marine Mollusks from Asia Archiv fur Molluskenkunde. Bd. 98. Num. 5/6.P.213-289.

11- 1969: Chevallier. H.
Mollusques du desert du Lout (Iran.)
(Manuscrit, sevef. CNRS/R Cp. 140).

12- 1976: Yassin.I.
Contribution to the study of some terrestrial Mollusks of - Mazandran
Mangandran, Gillan and Azerbaijan. Province.
Environmental studies, Iran.No.6
Cent. for. Coordin. of envir. stud. Univ. Teheran.

13- 1977: Tadjalli-pour.M.
Dreissena polymorpha polymorpha (Pallas, 1771) in Iran.

14- 1977: Tadjalli-pour. M.
Les Mollusques marins des cotes iraniennes de la Mer Caspienne (Astara-Hachtpar)
Jour. Conch. Vol. 114. fasc-3-4

[Downloaded from system.khu.ac.ir on 2026-10-20]